

s samim kmetijstvom in rokodelstvom pečale, ampak de so zraven tega vedno bile tudi list za omiko in poduk ljudstva sploh, česar pa tisti ne vedó, ki se pred sušcam 1848 za slovenski časopis še zmenili niso. Že začetni program „Novíc“ obseže osem razdelkov, v katerih je bilo že v létu 1843 pripušeno Novícam se gibati — in po tem programu so se Novíce tudi vedno ravnale in od léta do léta več bravcov si nabrale, takó de ni skorej vasi, kjer bi „Novíc“ ne bilo. Na dalje je vrednik odgovoril, de „Novíce“ niso v nobenim listu kmetijskih reči popolnoma zanemarile, tode po lanjskim sušcu je vredništvo za neobhodno potrebno spoznalo, tudi ljudi kmetijskiga in rokodelskiga stanú vpeljati v novi konstitucijsni čas, ki ni osvobodil le ljudi v gospôski suknji, temuč tudi kmeta, ki je enako gospôdi konstitucijsne pravice zadobil, ktere mora tedaj ravno takó, kakor gospôda poznati, de vé, v čem te pravice obstoje in kakó delječ de sežejo. Kaj le slovenski kmet in rokodellec bi ne smela nič od tega vediti, kar tudi nju v njunim gospodarstvu zadeva? In kje drugej kakor v „Novícah“, to je, v tistim listu, ki je zraven poljedelstva sploh narodski omiki posvečen, je taka lepa priložnost dana, kmeta in rokodelca soznati s tem, kar tudi njemu kot enako opravičenimu državljanu gré, — in mu nje-ga dotikajoče reči razjasniti, de v vsim resnico zvé! Mende de vsacimu, ki enostransko ne misli, je lahko razuméti, de k srečnimu in koristnimu kmetovanju zde-j ni zadosti, kmeta le oranja in kopanja učiti — on mora tudi vediti, kakó se ima v oprostenu svojih zemljiš ravnati, kakó novi srenjski stan vravnati, kakó za deželni in državni zbor voliti, i. t. d. i. t. d. Le, če se v vsim tem umno in lepo véde, bo v miru in z dobičkam svoje grunte obdeloval, in iz terdno vstanovljenih novih naprav bo izviral veči dobiček tudi za kmetijstvo. — Celi zbor je bil po tem razjasnjenju edinih misel z vrednikom Novíc in na vprašanje: ali imajo Novíce obstati, kakor so dosihmal bile? je bilo poterjeno, de naj ostanejo, kakor so bile. „Novíce“ niso celi čas svojiga obstanja kmetijski družbi ne krajcarja stroškov prizadjale, in 4 léta jih je njih vrednik brez vsiga povračila vredoval in poslednji 2 léti se mu je le toliko za njegov trud dalo, kar je čez vse druge stroške ostalo — de pa ti ostanjki niso veliko znêšli, vsak lahko prerajta, če se spomni imenitnih „doklad“, ki so bile Novícam pridjane. Vredniku Novíc je bilo práv ljubo, de se je ta reč v očitnim zboru pogovorila, de se resnica saj sploh zvé, in de nihče ne misli, de so „Novíce“ kmetijski družbi kaj stroškov prizadjale ali vredništvu kaj dohodkov naklonile. Kmetijska družba ne želí pri Novícah iz truda in potú nekterih udov razun občinskiga prida še posebniga dobička v denarjih si nabirati; od druge strani pa tudi ni v takim stanu, de bi mogla veliko denarjev potrositi, tedaj je, kér ni móгла 1500 gold. po novih tiskarnih postavah kaveíje vložiti, „Novíce“ dala vredniku in založniku v last s tem poročílam, de v vsim takó ostanejo, kakor so dosihmal bile. In take bojo tudi v vsim ostale.

Pri daljnjim pretresovanju novih postav so bili pomenjki zavolj létnega doneska dveh goldinarjev, ki naj ga prihodnjič vsakiud družbi odrajuje, nar bolj živi. Nekteri gospodje so djali, de létno denarno odrajtvílo, čeravno je majhno, bo vunder marsikteriga, posebno iz kmečkiga stanú, zaderževalo v družbo stopiti. Res je to — ali: komur sta 2 goldinarja za dobro reč preveč, ki je njemu in deželi koristna, taki tudi sicer ne bo pri volji za družbo in občinski prid kaj storiti, in zmožnost vsake družbe se ne ceni po številu, ampak po djanji njenih udov. Dalje naj se pomisli, de opravištva kmetijskih družb niso več, kakor so dosihmal bile, v tesnih mejah delavnosti ograjene, — ministerstvo jim je

pravíco dovolilo in še clo naložilo, de naj mu v kmetijskih rečéh kot svetovavnice na strani stojé. Nobena druga družba ni od vladarstva takó spoznana in čislana, kakor kmetijska (poglej poslednji list Novíc stran 208.) Kdor je pa te družbe ud, ima tudi pravíco govoriti v vsih rečéh, ki dotikajo obširno polje kmetijstva — in njegovi sveti, če so dobri spoznani, ne bojo ostali prazna beseda.

Če poslednjič pomislimo veliko obširniši delavnost kmetijske družbe in njenih podružnic, ki bojo tudi pripomočkov potrebovale. — če pomislimo, de bo dosedanji nemški létopis „Annalen“ jenjal, za kteriga je mogel poprej vsak ud 40 krajc. ali 1 gold. plačevati, in de se bojo namest tega od časa do časa, prosti družbini listi v slovenskim in nemškim listu na svitlo dajali in udam brez plačila podajali, — in če povérh vsiga tega še pomislimo, de je pri vsih kmetijskih družbah že od nekdej postava, de njeni udje létne doneske — in veliko veči od naših — odrajujejo, in de se sploh tudi pri vsih družih družbah kakoršniga koli so iména létni doneski plačujejo — bo vsak domorodec spoznal, de je potreba, de vsak pravi ud kaj maliga — to je 2 goldinarja na léto — družbi odrajeta za mnogoverstne stroške, ki jo zadenejo.

In takó je sklenil tudi velki zbor.

Po tém, ko se je zbor zedinil, de ima vsakolétni velki zbor mesca listopada o somnju sv. Ošpete in sicer prvi dan po velikim somnji biti, je družbini odbornik gosp. Malič svetoval, de naj se kmetijska družba na srenjo Ljubljanskiga mesta oberne in ji razloží, de bi na vse strani silno dobro in potrebno bilo, de bi se — kakor je v nekterih družih deželah — vsi Ljubljanski somnji vselej v pondelik začéli (ako ne pade praznik na ta dan). Taka teržna postava bo gotovo ne le prodajavcam, ampak tudi kupovavcam všeč, ki, naj bojo kakoršniga koli stanú, lože v začetku kakor v sredi ali clo konec tedna od doma grejo. Posebna napaka, slaba za prodajavce kakor za kupovavce, pa je: če predsejmji dan pade na saboto, velki somenj pa v pondelik — takó de je nedelja vmés, v kateri prodajavci ne vedó kaj de bi v Ljubljani počéli, ali domú šli, ali v Ljubljani ostali. Enoglasno je bil ta nasvêt gosp. Maliča od zbora poterjen in odboru naloga dana, de naj skusi dovoljenje te premembe pri vikši vladi zadobiti.

Ko so bili še nekteri menj važni odstavki novih postav pretreseni, je velki zbor sklenil, de naj družbini odbor poskerbí natís novih postav v slovenskim in nemškim jeziku, v katerih se bojo tudi diplomí pisali.

(Konec sledí.)

V zadevah slovenske enakopravnosti.

V mnogih Dunajskih časopisih smo brali, de poslanci Celjskiga kroga, ki so šli na Dunaj prosit gosp. ministra notranjih opráv za prestavo kresijske vlade Štajarskih Slovincov iz Marburga v Celje, ki je pravo središče ondašnjih Slovincov, niso bili od njega ne le uslišani, temuč še oistro posvarjeni, de taka prošnja izvira le iz ločitniga nagnjenja (separatistisches Gelüste), in de Slovincam sploh praviga Avstrijskiga občutka (österreichisches Bewusstsein) manjka. De je móгло tako obdolženje vedno zveste in Avstrii v nar nevarniših časih nepremakljivo vdane prebivavce Slovenskih deželá hudo v serce zaboléti, vsak lahko spozná, ki vé, de niso Slovinci le z besedo, temuč de so v djanji očitanimu obnašanju ravno nasprotno zadržanje vseskozi na znanje dajali, in de so smeli vsiga družiga poprej, ko takiga svarjenja iz ust vstavoljubiga ministra pričakovati!

Štajarski poslanci so tedej domú pridši za svojo

neobhodno dolžnost spoznali, gosp. ministru pismo *) poslati, v katerim s prilično pa krepko besedo razjasnijo obdolženje Slovincov, in razložijo njih dela in obnašanje od volitve za Frankobrod noter do nabere za Jelačičevo armado, ob času Dunajskih prekucij noter do poslednjega časa, ter sklenejo s témile besedami: „Naj bo ta kratka pa resnična razlaga, ktero dela (facta) preteklih časov spričujejo, gospodu ministru v prepričanje, de vsaka povedka „Bericht“, ki čast in zvestobo Slovincov napada, nič družiga ni, kakor nesramno početje nevošljivosti, ktera izvira iz obtežene vesti lastne krivíce.“

Kdor, ki med nami živi, ne bo spoznal resnice téh besed! Iz tistih „berihov“ izvira vsa krivíca, zavoljo ktere morajo Slovenci „Separatisti“ biti. To nam je že davnej znano, zakaj ne enkrat ampak večkrat smo slišali iz ust mogočnih gospodov, ki slovenskih časopisov brati ne znajo in le verjamejo, kar jim naši nasprotniki povedó, ravno tiste besede, ki jih je gosp. minister poslancam govoril. Minister ne more sam povsod pričijoč biti, tedej so le „berihiti“, ki jih dobíva, njegovo vodilo.

Kdor pa vé, de je bilo pri nas na Slovenskim pri stari vladi silno malo vradnikov, ki so domači jezik pisati znali, in clo veliko taci, ki še slovensko govoriti niso znali, in kadar so z ljudstvom govorili, se tolmačev posluževali, čeravno je bila znanost ljudskega jezika predpisana, — kdor na dalje vé, de tudi v šolah je bil domači jezik zaterti pankert, ki so ga le med kmete tišali, — kdor to in še več vé — — kako je na Slovenskim z ljudskim jezikom pred létam 1848 stalo, bo lahko spoznal, de §. 4. osnovnih pravic od presvitliga Cesarja narodom dodeljene konstitucije mora marsikterimu biti strašno hud tén v peti, kteriga se drugači znebiti ne misli, kakor če vse tiste čer, naltolcuje, psuje, in „Separatiste“ zato imenuje, kteri se za pridobitev od Cesarja podeljenih pravic potegujejo, se „stariga zatiranja“ znebiti in se od časov, ki so bili pred sušcam 1848, ločiti hočejo. V tem poménu smo zares „Separatisti“, v tem poménu so pa tudi gospodje ministri s svojim občno hvaljenim programom od 27. listopada 1848 separatisti, in vsak pošten Avstrijan, ki ni „reaktionär“, ampak vstavni vladi vdan, je potem takim „Separatist.“

Kaj sami mi Slovenci bi ne smeli pravic vživati, ki so jih Cesar vsim narodom dali? ali pa le v tisti méri, kakor bi jo nam nekteri taki možaki merili, kterim je nar poprej za njih službo, po tem, zlo po tem pa še le za ljudske pravice mar? Javalne je kakšin narod, ki je bolj pohleven, kakor je slovenski, in gerda laž je, če kdo pravi, de bi bili Slovenci kadaj prenapeto terjali, de bi se mogli vradniki, ki imajo z ljudstvom opraviti, čez noč slovensko naučiti, — ali če vidimo in slišimo, de pri toliko vradnikih in učenikih na Slovenskim še clo dobre volje ni, se ljudskega jezika popolnoma naučiti, in mu pravico v djanji skazati, ki mu gré, — ali zamoremo pri taci skušnjah veseli biti konstitucije?

Nadjamo se, de modrimu gosp. ministru Dr. Bachu bo enakopravnost narodov pri volitvi novih vradnikov sveto vodilo, in de bo pri vsacim „berihu“ dobro prevdaril, kdo ga je pisal. Le takó bo resnico zvedel. Vradnike, ki bojo svojo službo Cesarju zvesto spolnovali, zraven tega pa tudi ljudskim pravicam zadostili, bojo vsi poštene in miroljubi deržavljeni spoštovali in ljubili, in med tronam in ljudstvom bo kraljevala serčna edinost, — in te pričakujemo od nove vlade! Pri stari je ni bilo.

*) To celo pismo je natisnjeno v Zagrebškem časopisu »Süd-slawische Zeitung«, in čudno je, de ga Celjske Novine še niso prinéle. Vredništvo.

Slovenske dežele morajo, kakor vstava zapové, djansko v pisarnicah in v šolah spoznane biti, de so slovenske po rodu in narodu svojih prebivavcov, in noben človek ne bo zinil več razpirno od slovenskiga jezika, vsih govorov in razpartij bo konec, in s pravim veseljem se bo po tem vsak omikani Slovenec tudi družih jezikov, posebno nemškiga poprijel, kér je jezik Avstrijanske vlade in avstrijanskiga občinstva.

Slovenske dežele se niso ponemčile poprej, ko je edina nemšina kraljevala, — tode prosto ljudstvo je v omiku in v vednostih zaostalo, de Bog pomagaj! Ni bilo ljudstvu primerjeniga poduka v šoli, ni bilo bukev, ni bilo nič, od kodar bi se bilo ljudstvo zamoglo podučiti, kér slovenskih bukev ni imelo, nemških pa brati ni znalo. Omika slovanskiga jezika sploh je zaostala, kér se je jezik 18 milijonov Avstrijanskih Slovanov zatiral, in drugi narodi so nam večidel po pravici očitali: „pojte Slovani rakam žvižgat, sej nimate v svoji literaturi nič“. Kmet je lazil po kancelijah in je dobival pisma v nemškem jeziku, ki jih je nosil dostikrat od Pončija do Pilata, preden mu jih je kdo — práv ali ne práv — razložil. Še le v létu 1849 so mogli učeni vsih Slovanov vkup poklicani biti, de so izdelali besednjak za kancelije!

Letá žalostni stan odverniti, je želja tavžent in tavžent rodoljubih Slovincov, — de se pa ta želja izpolne ali saj pa gotovo izpolnovati začne, imamo od Cesarja podeljeno vstavno pravico terjati, brez de bi zato zaluzili ime „Separatistov“ in de bi nam praviga Avstrijanskiga občutka manjkalo, kteri občutek smo vselej djansko pokazali.

Poslednjič še eno vprašanje: Kakó je to, de nihče Rusinam (Ruthenen) ne očita, de so „Separatisti“, od kterih se poprej nič ni govorilo, kakor de bi jih ne bilo? Od Slovincov pa in od Slovenskiga jezika se je govorilo in pisalo že pred sto in sto léti! — in vunder se zde „Separatisti brez avstrijanskiga občutka“ očitajo, zato kér se tudi za svoje pravice potegujejo!!

Avstrijanski Slovenec.

Novičar iz Ljubljane.

3. in 4. del „deržavniga zakonika in vladniga lista“, ki smo ju dobili iz Dunaja, poterdita, česar smo pričakovali, de bo delo od zvezka do zvezka bolji. Zraven natanjnosti je umevnost poglavitna lastnost; ta se pa le doseže, ako se v narodnim duhu prestavlja, kteriga prvo pravilo je: piši v prostih kratkih stavkih! Se vé, de tudi gramatike ne smemo nikjér zanemariti. Veselilo nas je v poslednjih zvezkih tudi viditi, de se je nenavadni terdi e namesto navadniga opustil, in se ne piše tistega, svojega, dobrega, ampak tistiga, svojiga, dobriga i. t. d. zastran kteriga bomo prihodnjič kaj več govorili. Tudi v Ljubljani je prišel že 1. del „deržavniga zakonika in vladniga lista“ za kranjsko kronovino na svetlo, ki je v vnanji obliki Dunajskemu popolnoma enak. Obsežek tega dela se večidel nanaša na Dunajski zakonik, tedej še ne moremo soditi kakšno de bo to délo; kar smo v 1. delu brali, je dobro. — Deržavni in deželni zakoni (postave) se odsihmal ne bojo vradno več po časopisih razglasovali, ampak v imenovanih zakonikih, ktere bodo vse srenje in vradi dobivali; kdor jih pa scer prejemati želi, jih dobí pri za to v vsaki kronovini postavljenim bukvarju, po krajcarji eno pólo. — Gosp. Dr. Hladnik je opustil vredništvo nemškiga Ljubljanskiga časopisa zavoljo mnogih družih opravkov, in natiskar gosp. Kleinmayer je začasno prevzel odgovornost za svoj časopis. Obljubilo nam je novo vredništvo lepe reči; bomo vidili, kakó se bo obluba spolnovala. — Začasni vodja Ljubljanskiga gimnazija, gosp. Dr. Kleeman je, kakor so Novice že poveda-